

Prague Studies in Mathematical Linguistics, sv. 2

Academia, Praha 1967.
Str. 261, cena 35,— Kčs.

Pod redakcí L. Doležela, P. Sgalla, M. Těšitelové a J. Vachka vyšel druhý svazek anglicky a rusky psaného sborníku, jehož první svazek byl zde už recenzován (Kybernetika 2 (1966), 557—558). Se jmény více než poloviny autorů jsme se setkali už v prvním svazku.

Příspěvky jsou tentokrát rozděleny do dvou oddílů. První je nadepsán „Kvantitativní lingvistika“. Uvádějí se údaje o frekvenci gramatických prostředků v angličtině, tak L. Dušková - V. Urbanová o časových tvarech a J. Krámský o členech; o frekvenci typů pořádku slov v češtině (L. Uhlířová, K. Pala), o frekvenci slovních druhů v jednotlivých pozicích českých vět (J. Průcha), popř. se tyto údaje komentují, diskutují a zapojují do širších souvislostí. K tomuto okruhu patří i první z plánované řady statí M. Těšitelové, v nichž se rozebírá úloha jednotlivých slovních druhů v lexikální statistice (zde o substantivu). L. Doležel, J. Kraus - P. Vašák a J. Kraus - J. Polák hledají adekvátní a přehledné způsoby, jak na základě kvantitativních údajů o textech postihnout individuální nebo tzv. funkční styl. J. Horecký podává některé kvantitativní charakteristiky morfematické struktury současné slovenštiny. M. Červenka - K. Sgallová budují pravděpodobnostní model českého verše, který má sloužit jako neutrální pozadí pro posuzování osobitosti verše jednotlivých básníků a básnických škol. M. Königová přehlíží některé způsoby měření statistické závislosti jazykových jednotek.

Druhý oddíl je nadepsán „Algebraická lingvistika a strojový překlad“. N. Savický zdůvodňuje myšlenku, že úplný formalizovaný popis jazyka není možný. L. Nebeský, jehož příspěvek patří k nejtechničtějším pracím svazku, studuje pojem kontextu, a to z hlediska tzv. analytických modelů jazyka (srov. jeho Analytický směr v algebraické lingvistice. Slovo a slovesnost 28 (1967), 161—167). Dva

příspěvky jsou věnovány budování nových modelů jazyka. O. Sechser představuje pravděpodobnostně orientovaný typ popisu morfologie, P. Sgall nový typ generativního popisu jazyka mající lépe než typy dosavadní postihovat tzv. aktuální členění větné. J. Panevová se snaží navodit, jak si představuje řešení gramatické synonymie z hlediska staršího Sgallova modelu jazykového popisu (viz P. Sgall: Generativní popis jazyka a česká deklinace. Praha 1967). K. Čulík podává logickou analýzu základních otázek (strojového) překladu vědeckých textů.

Příspěvky jsou dost rozmanité, od převážně materiálových až k zcela obecným a abstraktním. Právě v oblasti mezi těmito extrémy je nejvíce sporných bodů: Podařilo se autorovi opravdu prokázat souvislost mezi uváděnými kvantitativními údaji a lingvistickým problémem, který chce řešit? Může navrhovaný typ popisu opravdu sloužit účelu, pro nějž byl vytvořen? Je navrhovaný typ popisu vůbec prakticky realizovatelný? Atd. atd.

Některé statí obsahují prostě omyly. Např. jinak promyšlený příspěvek Červenky-Sgallové, který patří k nejlepším v prvním oddílu, podává návrh, jak využít známých údajů o četnosti přízvukových taktů v současné češtině pro uvedení cíl zkoumání, ale návrh se zakládá na elementárním omylu v použití pravidla pro násobení pravděpodobností (srov. str. 112, 4.1.2 a tabulku II, z níž je zřejmé, že n může pro různá R z jistého M_{ik} mít různou hodnotu).

Pavel Novák

LAJOS TAKÁCS

Combinatorial Methods in the Theory of Stochastic Processes

(Kombinatorické metody v teorii náhodových procesů)

John Wiley & Sons, Inc., New York, London, Sydney 1967.

Stran 262, cena 96 s.

Tato pozoruhodná kniha je založena na skutečnosti, že řada úloh teorie hromadné obsluhy,